

Nova šola v štajerskem dežel. zboru.

Pravo „cartano“ dete liberalcev je nova šola. Nihče se nje nebi smel dotakniti. Za njo gorijo in govorijo. Konservativni-katoliški poslanci, katere zato tudi kot klerikalce zmerjajo, pa so novi šoli kmalu iz začetka nasprotovali. Leta 1872 so v deželnem zboru rekli: „da za novo šolo ne dovolijo krajcarja ne, dokler se nova šolska postava toliko ne popravi, da bo zopet ustrezala pravičnim zahtevam, katere imajo do nje: stariši, dežela in sv. Cerkva“. Po teh besedah so odšli iz zbornice in pustili liberalce same. Tako so storili tudi letos, ko so 23. t. m. v razpravo prišle šolske zadeve. Konservativci, med njimi naš vrli g. Herman, niso hoteli biti nazoči. Liberalci so tedaj zborovali sami, med njimi tudi: dr. Vošnjak, dr. Dominkuš, dr. Srnce zraven Šnidršiča, Schmidta, Brandsteterja in se vé večno potrebnega Seidl-a. Človek bi mislil, da bo vse lepo gladko in mirno izišlo. Vsaj njim ni noben klerikalec ugovarjal. Ali glejte čudo! Liberalni gospodje so se sprli med seboj! Začeli so o novi šoli tako tužne in žalostne litanije, kakor da bi se bili v čiste klerikalce spremenili.

1. Najprvle so nekateri, zlasti bolj stari liberalci, z glavami majali, češ, da bi nova šola utegnula vendar le predraga biti. (aha!) Črno na belem so kazali, kako sedaj 8krat več za male šole plačujemo, kakor pred 4 leti. Vsi stroški so poskočili na 1 milijon in 33120 fl. Doneski iz deželne kase vedno narašajo. Leta 1871 smo izhajali s 64.975 fl., leta 1872 bilo je potrebnih že 227.737 fl., pred lanskim 332.724 fl., lani 410.000, letos pa 490.500 fl., skoro $\frac{1}{2}$ milijona. Ali to še ni vse. Drugo leto se bode vsem učiteljem, ki 5 let služijo, začel izplačevati petletninski izboljšek na plači. To bo zopet več tisoč goldinarjev potegnilo. Vrh tega je še 291 novih šol nasnovanih. V vsakem kotu že stavijo šolske gradove in sicer vse prenaplno. Povsod hočejo imeti več razredov in tedaj več učiteljev. Število učiteljskih služeb je v 4 letih od 922 poskočilo na 1584. Izmed teh je 431 služeb praznih, ker se šole hitrej stavijo in razredi množijo, kakor se novi učitelji izrežajo. Po malem bodo vse službe napolnjene. In tako utegnejo stroški za male šole deželo stati kakih 2 milijona goldinarjev na leto!

No, in takih strahovitih številčk so se stareji liberalci naposed vendar začeli bati. Zato so hoteli deželnemu odboru naložiti dolžnost, naj do prihodnega zborovanja nekoliko po deželi poluka; ali so ljudje z nasledki kaj zadovoljni ali ne, ali so kde kake napačnosti in posebno, če bi se stroški zamogli — polajšati. (aha!)

2. To pa je mlajše liberalce hudo razdražilo. Eden se je celo resno začel kregati, zakaj se sploh o novi šoli tako neprevidno govori. Klerikalci bi utegnoli to zvedeti in ljudi zoper novo šolo razdražiti, ker bi njim lahko rekli, da

so liberalci sami že — zoper njo. Prav smešni so pa bili tisti liberalni poslanci, ki niso zamogli zadosti nove šole najpoprej hvaliti in praviti, kako so nje naši ljudje strašno veseli. Kajti par trenutkov potem so novi šoli našeli grehov, kakoršnih smo dozdej le iz klerikalnih ust slišali. Očitali so njej, da se slovenščina zanemarja, da se s stavljenjem novih šol vse prenaplno postopa, da se število razredov prenaplno množi, da okrajno šolsko svetovalstvo nima skoro nobene veljavne besede pri šoli, da 8 let otroke v šolo phati vendar nikakor ne sodi. . . .

Tako so liberalni poslanci o novi šoli tožili! Sklenoli niso nič! Nas pa so ove žalostinke jako razveselile. One kažejo, da se je pri liberalcih zastran nove šole začelo daniti. Čedalje bolj sprevidijo, da utegnejo hoditi po krivi poti. To pa je prvo zamenje — poboljšanja.

Gospodarske stvari.

Branimo si vinograde in sadunosnike mraza ali slane!

Spomladanski mraz ali slano prištevamo najnevarnejšim sovražnikom svojih vinogradov in sadunosnikov. V kratkih urah so cele pokrajine poškodovane. Veliko milijonov dohodka je nagloma uničenih. Prav zavratno se bliža ta sovražnik v jasnih nočeh, preden solnce izhaja, mladim rastlinam, nježnemu brstju in rahlemu cvetju. Nagloma zamori premlado življenje rastlin; ob enem pa tudi nemilo pobere upanje premnogih rodbin. Naglo kakor blisk se drugi dan razlaga žalostna novica, da je slana po vinogradih že pobrala in upanje na sadovne pridelke pokončala. To je res žalostno za vsakega posestnika, katerega zadene. —

Ali našel je se pomoček! Treba ga je le previdno in zdatno porabiti. Iz mnogoletne skušnje namreč poizvemo, da slana le tedaj nastane, kedar je po noči — jasno. Tedaj se toplota, katero ima zemeljno površje, naglo v zrak izgubi. Rastline so brez pomoči zoper slano. Če pa je oblačno, tedaj se slane ni bati. Megleno ali oblačno nebo je zemlji in njenim rastlinam varna odeja. Kaj pa je storiti, če ove odeje ni, če je nebo vedro in jasno? No, tedaj se pa mora skrbeti, da se taka oblačna odeja pripravi na — umetni način. To se pa stori s kurenjem ali prav za prav s kadenjem. Tukaj se ima najprvle gledati na to, da napravljeni dim ostane blizu zemlje, da se na njo vleže. Dim tedaj ne sme biti — topel ali vroč. Marveč dim mora biti, kolikor le mogoče, težak, mrzel in gost. Topli in vroči dim kmalu izpuhti po zraku in ne pomaga nič. Težki, mrzli in gosti dim pa se vleže na zemljo in njo obrani slane. Zato ne velja tukaj kuriti z rečmi, ki dajajo veliko toplote in delajo močen plamen. Ne kuriti, kaditi pomaga zoper

mraz. Skušnje so učile, da tukaj najbolj izda plevel, dračje, šota, premog, posebno če se te tvarine ohranijo bolj mokroktne ali vlažne in če se z navadno ali pa z žgano smolo polijejo.

Vendar vse to pomaga malo, ali večjidel nič, ako se ljudje ne združijo. Če samo eden ali dva v eni okolici kurita, tedaj to malo kedaj pomaga. Lahke vetrič odnese narejen dim na sosedovo zemljišče, med tem ko na lastnem slana trto in drevje pokrije. To je tudi pri nas glavni vzrok, zakaj kurenje zopet popuščajo tudi tisti, kateri so ga poprej bili vajeni.

Ako tukaj doseči hočemo kaj zdatnega, je potrebno, da vsi posestniki ene okolice vzajemno postopajo. Vsak bi naj kuril in kadil!

Na Nemškem vsaj delajo tako! Zakaj pa tedaj mi nebi enako poskusili? Oudi se vinogradniki poprej pogovorijo. Vsak se zaveže kuriti. Mesta, kder se ima kuriti že za naprej določijo. Posebni čuvaji, ki po noči bedijo, naznanijo s strelbo trenutek, kedar živo srebro na termometru začenja naglo padati, kar je znamenje, da se slana bliža. Sedaj začnejo vsi kuriti in kmalu vso okolico zavijejo v gost dim — nesreča je odbita. V Alzaciji so združene vse srenje v eno tako branilno družbo. Zato pa tudi veselo grozdje berejo in mnogo lepega sadu prodavljajo, med tem ko drugi žalostni mimo svojih praznih vinogradov in sadunosnikov hodijo.

Gospodarska dela meseca majnika.

V hiši in dvoru. Skednji in žitnice se morajo dobro seznažiti in prevetrili, zrne premetati. Meseca majnika se dela najboljši puter in iz njega potem maslo.

V kleti. Na vino je treba gledati, zdaj začne drugokrat vreti. Kletna okna se morajo zadelati in z drvjem zaščiti. —

V hlevu. Hlevi se morajo marljivo snažiti, gnoj vsak dan izkldati, konji in goveda se morajo večkrat skopati in ovce ostriči. — Konec tega meseca povrženi prasci se puščajo za pleme, svinje se o veliki vročini ne smejo vunj goniti in se morajo večkrat kopati, kar jim zlo koristi. Mladi petelini se morajo kopiti in gosem daljše perje izpipati. —

V vrtu za zelenje. Zeljne sadike se morajo presaditi, k fižolu se pristavlja kolje, poletna endivija se veže in kodrasto zelje se seje. Konec tega meseca se špargel ne sme več porezovati, vse se mora na vrtu skrbno okopati, pleči, gosonice in druga mrčesa pobirati.

V sadovnjaku. V drevesnici se morajo odstraniti obeze na požahnjjenih drevesih in postranske vejice na mladih drevesih odrgati. Drevesa se še lahko cepijo in okulirajo in sicer vsikdar ali na vzhodni ali večerni strani. Posajena drevesa se morajo marljivo polivati, živi plati se obrezati.

V vinogradu. Dokler trs cvete, se ga ne smeš dotakniti, ko pa je odevel se začne vez in druga kop, tudi vlačence se ta mesec lahko posadijo.

V hmelniku. Hmel se mora k drogom napeljati in če je dosti plevela, okopati.

Na polju in senokošah. Pozni lan in vodena repa naj se seje, zeljne sadike, ki so izostale, se morajo posaditi, sladko korenje in krompir se mora okopati, in prahe tretjikrat preorati. Seno se pokosi in na senokoše brž voda napelja.

Pri ribnikih. Karpi in lini mečejo ikre. Iz žlemljatih ribnikov se naj odpravi žlema.

Pri ulnjaku. Na roje je treba pridno gledati in ogrebat. Ta mesec bučele posebno veliko strdi nanosijo, zato je mnogokrat potreba panje podložiti ali nadložiti.

V logu. Drevesnice se morajo dobro varovati, brestovo seme nabirati, če je kaj posekanega lesovja ostalo, se mora pospraviti. Na gozdne požare je treba marljivo gledati.

Lov. Ptice roparice in mlade divje race se streljajo in na zanjke lovijo.

Mešan gnoj (kompost) najboljšo gnojilo za travnike.

Ker je mešan gnoj najprikladnejši in najboljši gnoj za travnike, si mora kmetovalec, kolikor je najbolj mogoče prizadevati mešanega gnoja nabrati in pripraviti. S pomočjo dobrega mešanega gnoja se zamorejo travniki naprej in naprej v srednjem pridelku vzdržati in tako je mogoče ves hlevni gnoj njivam ohraniti.

Za mešan gnoj se da porabiti: pepel, kar ga je v gospodarstvu, naj bode od lesa, ali šote ali premoga, na dalje vse druge snovi, ki se večjidel brez velikega truda in stroškov pripraviti dajo, kakor apno, gips, lapor, listje, blato iz jarkov in globel, smetje iz ulic in dvora, plevel in posebno stranišnik, kakor se po straniščih nahaja, sploh vsi rudninski rastlinski in živalski odpadki, kakoršnih je dosti brez truda in brez stroškov lahko dobiti. Tudi prst je imeniten del mešanega gnoja. Vse te stvari se zmečajo na kup in se prepusté gnjilobi, da vse sprhné in tako po času rahlo, prhko, skoz in skoz enakomerno snov napravijo. —

Važno je, da se mešan gnoj prav dolgo ležati pusti, da popolnoma pregnjije; ker sicer včinek in poraba po travniku raztrošenih snovi ni popolna. Razkrojenje nakupičenih stvari se še bolj pospešuje, če se njim stolčenega apna in zidnega razsipa primeša; posebno pa s tem, če je cel kup vedno nekoliko v mokrem in vlažnem stanju. To se najprej doseže, ako se ob topli letni uri s tekočim stranišnikom, gnojnico ali pa z vodo poliva. Od časa do časa je dobro kup mešanega gnoja prekopati in premetati, kar celo zmes zrahlja, in še bolj razkroji. V mnogih razmerah je tudi dobro, ako se kupu mešanega gnoja od časa do časa nekoliko centov koščene moke ali vsaj na drobno stolčenih kuhinskih kosti pridá.

Kako dolgo je živina za pleme? Žrebec od 5—15. leta, tudi do 20. Kobilá od 4—12. leta. Bik 2—7. leta, krava od poldrúgega do 8. leta. Merjasec od 1—3. ali 4. leta, svinja do 8. leta, oven od 2—6. leta, ovca 2—8. leta.

Plesnjiva klaja ali krma živini na mnogi način škoduje. Začne njo po trebuhu grizti in trgati in napenjati. Blato postane vodeno in jako smradljivo. Pogosto še pristopi vnetje, črni prisad, vučec in smrt. Časih tudi krč tako živinče lomi

in vije, kakor da bi mu bil kdo s strupom zaval. Breja živina, ki žre plesnjivo krmo, tudi rada povrže. Neprevidni gospodar ne pomisli na take žalostne nasledke. Mnogokrat še sam ne vé, da polaga plesnjivo klajo. Kajti plesnjivec se časih hitro ne vidi posebno pri močno stebelastih rastlinah in pri slabo iztiskanih prgah. Zato se ima tukaj paziti, krma na suhem držati, in ali pred vetrom popolnem zapreti, ali pa večkrat močno prevetriti.

Koliko košta 1 oral novo nasajenega vinograda? Ravnatelj vinorejske šole v Mariboru računi: 1. za globoko prekopanje zemljišča, od vsakega □ seznja po 12 kr., skupaj: 170 fl. 2. za ravnanje in priredjenje jamic za trte: 10 fl. 3. za 8000 obkoreninjenih rozeg po 15 fl. za 1000, skupaj: 120 fl. 4. za sadenje rozeg: 20 fl. 5. za popravilo v prvem letu 10 fl. in 6. za kolje, 15 fl. za 1000, skupaj: 120 fl. Tedaj pride 1 oral novine na 450 fl. gotovih denarjev brez tega, kar je vredno zemljišče.

Dopisi.

Od sv. Križa pri Ljutomeru. (Ognjen križ.)

Prav umeten ogenj so napravili na velikonočno soboto večer pajbari (fanti) križevski na zahodni strani sv. Križa s 42 lučicami na stebrih. V sredini teh lučic bila je lepa podoba sv. Križa, kar je bilo 2 do 3 ure daleč še prav lepo videti. Pri tem nedolžnem veselju je donel možnarjev grom po širokem murskem polju. Rakete so švigale visoko po zraku. Res vesel je bil vsak človek videvši to lepo ognjeno podobo.

Hvale vredni ste vsi, ki ste kaj pripomagali temu spominu; posebno J. Vrabel, ki je daroval vse, kar je bilo potrebno; Arni Vrbnjak, ki je bil prav umeten „ogujar“ in „raketar“. Ne pozabite tudi prihodnje leto napraviti nam tega veselja na dan veselega vstajenja Zveličarjevega!

Iz Stranic pri Konjicah. (Ogenj. — Ozimina.)

Lansko leto je pastir posestnika Jur. Slemenška v Čretežu užgal cerkveni les. Mož se je temu smejal. Toda letos ob istem času v noči od 22. do 23. aprila mu je hišno poslopje do tal pogorelo. Šiba božja ga je očitno obiskala. Da bi mu le bila na korist! Kako da se je ogenj vnel, tega ne vemo. K nesreči je bil hud veter, ki je ogenj tudi na sosedovo streho pognal. Zgorela je hiša, hlev in 8 govedi posestniku Jož. Bobičk-u. Zavarovana bila sta obadva posestnika, ali 3 leta že sta plačevanje opuščala, akoravno so se ljudje o tej reči celo pri cerkvi opominjali. Sedaj sta obadva v nesreči, pomoči pa pogršata.

Vreme se je tukaj zdatno sprijaznilo. Nastopila je zaželjena spomlad. Travica je še mala. Sv. Juri ima še malo zelen plašč. Toda, hvala Bogu, ozimina ni tako pozebla, kakor smo se bali.

Iz Celja. (Naša Kalvarija oropana).

Vera cerkve zida, nevera pa jih razdira. Tega nam je priča tudi zgodovina našega mesta in djanje nevernežev naših časov. Celjska kronika pravi, da l. 1679 in 1680 je kuga v Celji in sosednih krajih veliko ljudi pomorila, in v tej veliki sili so šli Celjani bosí s procesijo na grič, kjer zdaj cerkev sv. Jožefa stoji. Tam so 11. novembra leseni križ postavili in obljubo storili, na onem kraju cerkev pozidati v čast sv. Jožefu, ako Bog njih prošnjo usliši in jih po priprošnji sv. Jožefa kuge reši. Leta 1680 je pomor prenehal in Celjani so začeli cerkev sv. Jožefa staviti. Osem sosednih far je Celjanom pomagalo to bogoljubno delo doveršiti. Na stavljenje te cerkve spominja latinski letopis nad velikimi cerkvenimi vratmi: Divus Josephus pestem Ciliensibus aufert, t. j. sv. Jožef je Celjanom kugo odvezel. — Omenjeni dve leti bile ste tedaj čas velike poskušnje za Celjane, pa oni so ta čas še pri Bogu v svojih stiskah pomoči iskali, so hodili še k božji službi, prejemale sv. zakramente in spoštovali sv. reči. Gotovo od tiste, leta 1679., storjene obljube so na prijazni grič sv. Jožefa od dalnih sosednih far začeli romarji prihajati na dan 19. marea in tudi 3. nedeljo po Velikinoči, ker se ta čas obhaja spomin varstva sv. Jožefa nad božjim detetom Jezusom. Tujei in domači kmečki ljudje še dandanes v obilnem številu na ta prijazni kraj prihajajo, a imenitni mestjani so obljube po predstarih storjene že pozabili, ker se kerščanska zavest po naših mestih sploh menjša in se množi število onih, ki kakor hitro otročja leta zapustijo, tudi Bogu in cerkvi slovo dajo. Leta 1737. bilo je še le 6 kapele postavljenih pri potu, po katerem se na polnočni strani iz mesta črez Voglajno, črez stopnice pride k sv. Jožefu, s tremi križi, na katerih srednem je ravno ta letnica vsekana. Tudi letos 3. nedeljo po Velikinoči bilo je veliko romarjev od blizo in daleč na ta sv. kraj prišlo, kateri so že spotoma na gori Kalvariji in potem pri sv. Jožefu si potrebnih nebeških darov prosili. Pobožnost vernih katoličanov pa gotovo brezverneže najbolj v oči bode in gotovo to je bil uzrok, da so oni ponoči od 18—19 t. m. 3 kapele na Kalvariji, ki imajo le lesena slabo napravljena vrata vlomili, in so iz prve podobe sv. Petra, iz 3. in 4. pa 2 podobi Kristusa in 4 Judov odvlekli, in kakor se pravi v vodo pometali, da njih blizo več najti ni. Že pred par leti se je ta hudobija parkrat ponavljala, a vendar ne v taki meri, kakor zdaj, ker tačas so se podobe sicer nekoliko porušene našle. — Vsak zvedenec v cerkvenih delih, ki je prišel na našo Kalvarijo, si je gotovo želel, da bi se kaki dobrotniki našli, ki bi v te kapele lepših podob pripravili, ker še tam ostale in one po hudobiji odstranjene razun podobe Petrove niso okusno izdelane in obrazi taki, da gotovo takih nikder ni; a žalostno znamenje časa neverstva ta čin vedno ostane, da se iz Bogu posvečenih krajev tudi neokusne podobe siloma